

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษา บทบาทของวัยรุ่นใน ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ : บทสะท้อนช่องว่าง กระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่มีต่อวิถีชีวิต และการถ่ายทอดค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทองและศึกษาถึง กระบวนการเรียนรู้และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ในกลุ่มวัยรุ่นชุมชน จอมทอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากหลักฐาน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัด ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ซึ่งมีการจัดประเพณีในช่วงวันที่ 15 เมษายนของทุกปี ที่ได้สืบทอดต่อกัน มาในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยใช้ช่วงเวลาก่อนงานประเพณีและในวันงานประเพณีศึกษา จัดเก็บ และรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยัง ศึกษาข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตำนาน ประวัติและความเป็น ของงานประเพณีได้นำมาจัดแยกเป็นหมวดหมู่ มีการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลในระยะเวลา เดียวกัน เพื่อความถูกต้องชัดเจนของข้อมูลที่เก็บและรวบรวมได้ หลังจากนั้นจึงมีการหลอมรวม สรุป แยกประเด็นต่าง ๆ ของข้อมูล ให้มีความชัดเจน อีกทั้งการจัดเก็บข้อมูลได้อาศัยวิธีการสังเกต พฤติกรรมการมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งเป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ โดยมี การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายในขณะเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และถูกต้องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและมีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยได้จำแนกหัวข้อที่จะ นำเสนอได้ดังต่อไปนี้

1. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์อำเภอจอมทอง : วัฒนธรรมท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. เศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน
3. การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตบนเส้นทางการพัฒนาของคนในท้องถิ่นพลังแห่งความทันสมัยและผลกระทบต่อค่านิยมงานประเพณีของชุมชน
4. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์การเปลี่ยนผ่านความรู้วัฒนธรรมในกลุ่มคนชุมชนจอมทอง
5. การผลิตทางวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มวัยรุ่น บทสะท้อนของช่องว่าง กระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง

1. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ : วัฒนธรรมท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน

ความสำนึกในอดีตจึงถือเสมือนว่าเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตในสังคมทุกคนในสถานะที่คนในสังคมเก่า สร้างความเป็นผู้มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมในชุมชนจะหนักแน่น และมีพลังมากกว่าเมื่อได้พิจารณาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นกับอดีต ดังจะเห็นได้จากประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ล้วนแล้ว ถูกประสาน ร้อยรัด เชื่อมโยงคนในรุ่นอดีตกับสังคมที่ในอดีตที่ผ่านมายาวนาน แต่ไม่ได้ผ่านเลยไป จิตวิญญาณของบรรพบุรุษนั้นได้รับการสืบทอดด้วยความเคารพยำเกรง ความสัมพันธ์นี้แน่นแฟ้นจนกลายเป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอดีตกับปัจจุบันกลายเป็นเพียงเลี้ยวส่วนหนึ่งของนิรันดร์กาลซึ่งจะวนกลับคืนมาทุกครั้งที่เริ่มประเพณีใหม่ นั่นคือการวนกลับคืนมาของอดีตเป็นปัจจุบันอีกครั้งหนึ่ง ความเก่าแก่ของงานประเพณีในชุมชนท้องถิ่น ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ของชุมชนจอมทองไม่ได้ถูกทำให้เลือนหายไปจากความสำนึกของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคนรุ่นเก่าหรือคนรุ่นใหม่ เพราะเท่าที่ผ่านประสบการณ์มายาวนานสำนึกในอดีตยังฝังตรึงแน่นอย่างลึกซึ้งกับวิถีชีวิตและแนวความคิดของคนในชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ในสังคมท้องถิ่นนั่นก็คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทรรศน์ หรือวิธีคิดวิธีให้คุณค่าและวิถีปฏิบัติ มีรากฐานอยู่บนโลกทัศน์ชีวิตทัศน์แบบใหม่ กระบวนทรรศน์ใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่ในสังคมเมืองในกลุ่มผู้รู้ ผู้มีการศึกษาเท่านั้น แต่ยังได้ขยายไปสู่หมู่บ้านในท้องถิ่นชนบท ชุมชนสังคมเก่าที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนสภาพสังคมที่คนในท้องถิ่นได้พัฒนาตนเอง เพื่อให้ปรับ คนเองอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ ชุมชนจอมทองก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการปรับเปลี่ยนภาวะทางสังคมของตนเองได้ เมื่อภาครัฐได้เข้ามาพัฒนาท้องถิ่น มีการขยายสาธารณูปโภคอันเป็นปัจจัย พื้นฐานในด้านการผลิต สร้างความเจริญทันสมัยของการสื่อสารและเทคโนโลยีเทคโนโลยี ตลอดจนการศึกษาในชุมชนที่ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วตามรูปแบบสังคมตะวันตกสภาพสังคมของคนในชุมชนก็ปรับเปลี่ยนไป การศึกษาในชุมชนจอมทองแต่เดิมการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนจะมีครูที่อยู่ ใกล้ชิดอยู่ในชุมชนเป็นผู้สั่งสอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับเคารพนับถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดการเรียนรู้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ด้วยการมีประสบการณ์ เป็นเสมือนครูแห่งชุมชน ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างโรงเรียน ชุมชน วัด การศึกษาในท้องถิ่นอดีตจึงอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้สอนความรู้ในด้านศาสนา ชุมชนเป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนใกล้ชิดกับชุมชนโดยที่มีครูเป็นผู้อบรม สั่งสอนความรู้ในสิ่งที่อยู่ในชุมชน แต่ในปัจจุบันระบบการศึกษา หลักสูตรการศึกษาที่มีการเลียนแบบสังคมตะวันตก

ตก เนื้อหาความรู้ไม่ใช่ สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น แต่เป็นความรู้นอกท้องถิ่นที่มีอย่างหลากหลายและห่างไกลจากชุมชนยิ่งขึ้น ภาครัฐส่งเสริมกระจายการศึกษาไปยังท้องถิ่นมากขึ้นเพียงใด การพัฒนาด้านการเรียนรู้ยิ่งทำให้คนในชุมชนห่างไกลจากสังคมตนเองมากขึ้นการเรียนรู้อย่างไม่จบสิ้นไม่สามารถนำไปประยุกต์กับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้ จึงทำให้เยาวชนในสังคมท้องถิ่นขวนขวายหาวิธีเพิ่มการเรียนรู้ให้แก่ตนเองอย่างต่อเนื่อง และห่างไกลชุมชนท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

เมื่อสภาพสังคมของคนในชุมชนปรับเปลี่ยนไปไม่เพียงแต่จะมีรูปแบบเหมือนที่ผ่านมาในอดีต แต่ปรับเปลี่ยน ไปถึงรากฐานความคิดและวิถีปฏิบัติของคนในชุมชนจมทองไปด้วย ประเพณีแห่งไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจมทองเช่นเดียวกันผ่านการเปลี่ยนแปลงมายาวนาน แต่ทว่าเค้าโครงร่างเดิมของวัฒนธรรมและประเพณีนั้นยังคงอยู่ สัมผัสได้ ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเพียงบางส่วน แต่ยังสามารถมองเห็นกระบวนการต้นเดิมของงานประเพณีแห่งไม้ค้ำโพธิ์ได้อยู่ เนื่องจากคนในชุมชนจมทองได้สืบทอดคุณค่าดั้งเดิมในการมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้จากผู้รู้ (Expert) ที่มีอยู่ในชุมชน อาศัยความรู้ ประสบการณ์จากผู้รู้ทั้งหลายเป็นผู้ถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติ พิธีกรรม ด้วยมีความรู้สึกที่ร่วมกันในการรักษาประเพณีท้องถิ่นเก่าแก่ ดั้งเดิมไว้ให้ยาวนาน ตระหนักในคุณค่าที่มีอยู่ในจิตใจที่เกี่ยวกับการจัดทำไม้ค้ำโพธิ์เพื่ออำชชีวิต การร่วมทำบุญด้วยการถวายไม้ค้ำโพธิ์ในวัดที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธาแห่งเดียวกัน มีมิติของความสัมพันธ์ในการปฏิบัติ ซึ่งถูกใช้เป็นแหล่งที่ร้อยรัดความเป็นสังคมเดียวกัน ตามแนวคิดชุมชนการปฏิบัติ (Communities of Practice) โดยมีเรื่องกิจการร่วมกัน (Joint Enterprise) การจัดเตรียมงานการทำ ความตกลงร่วมกัน ร่วมประชุมปรึกษาหารือกันในหมู่บ้าน มีการปฏิบัติงานร่วมกันตั้งแต่เตรียม ไม้ค้ำโพธิ์ ตกแต่ง จัดล้อยบวนลากฮันถือเป็นการพัวพันร่วม (Mutual Engagement) ตามข้อตกลง กันในกลุ่ม ซึ่งผลที่ได้จากการจัดเตรียมปฏิบัติ และการมีพิธีกรรมร่วมกันคือไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้าน สัญลักษณ์การปฏิบัติร่วมกันในชุมชนซึ่งถือว่าเป็นผลพลได้ (Shared Repertoire) ที่ใช้ร่วมกันของ ชุมชนในการทำหน้าที่อย่างที่เคยมีอยู่มาنانได้นำไปแห่พร้อมกัน โดยลากล้อยบวนเข้าสู่วัดใน ช่วงวัน เวลาและสถานที่แห่งเดียวกัน ประเพณีแห่งไม้ค้ำโพธิ์ปัจจุบันจึงต้องมีการปรับปรนตนเอง ให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการปรับบทบาทของผู้คนที่เข้าร่วมประเพณี สามารถเข้าร่วมงาน ประเพณีได้มากมาย หลากหลาย เป็นงานประเพณีที่ตอบสนองการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาชิก ทุกคนในชุมชน และสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้บังเกิดขึ้นได้กับคนหลายกลุ่มและที่สำคัญ ประการหนึ่ง ถือเป็นงานบุญที่มีการเฉลิมฉลองอันเกิดขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันของ คนในหมู่บ้าน แสดงถึงการร่วมคิด ร่วมประชุมตกลงกันในสังคมงานประเพณีแห่งไม้ค้ำโพธิ์ได้ แสดงถึงบทบาทของความเคารพในประเพณี พิธีกรรมที่ได้กระทำกันมายาวนานได้ถูกปรับเปลี่ยน

ไป สังคมของคนในรุ่นอดีต และสังคมคนรุ่นใหม่กลุ่มวัยรุ่นได้ถูกแบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน การปฏิบัติประเพณีในปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เก่าแก่นั้นเป็นเพียงอดีตที่ผ่านเลยไปแล้วไม่ใช่สิ่งที่เป็นนิรันดร์กาลจะหวนกลับคืนมาทุกปีอีกครั้งหนึ่ง เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่เจริญขึ้นดังจะเห็นได้จาก ความรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวกับหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด การเตรียมงาน จัดการประชุมอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอจนถึงวันประเพณี กลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้ใหญ่ กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นทุกคนในหมู่บ้านต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในปัจจุบันจะไม่เข้าร่วมก็ไม่มีปัญหาใด ยิ่งกว่านั้นการเข้ามามีส่วนสนับสนุน ส่งเสริมจากเทศบาลตำบลจอมทอง หน่วยงานการปกครองท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น เผยแพร่ชื่อเสียงของอำเภอและการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นได้ทำให้รูปแบบงานประเพณีถูกจัดแบ่งเป็น 2 ช่วงจัดให้มีขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ตัวอย่าง และขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่น โดยภาคเข้าเป็นรูปแบบประเพณีดั้งเดิมผสมผสานกับการที่ได้ส่งเสริมจากภาครัฐ สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว เผยแพร่ชื่อเสียง เป็นการเข้ามากำหนดจากภาครัฐที่จะเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่การจัดประชุม มีข้อตกลง จัดขบวนแห่ให้รางวัลในการประกวดขบวนให้เงินสนับสนุนการจัดเตรียมงานของหมู่บ้าน (จำนวน 10 หมู่บ้าน) เป็นการข้อยกเว้นความหมายของงานประเพณีไปเป็นของฝ่ายผู้มีส่วนอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น ในขณะที่ภาคป่าเป็นการจัดประเพณีของกลุ่มวัยรุ่นที่จัดเก็บ รวบรวมทุนกันเอง ร่วมกันจัดตกแต่ง จัดล้อขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่ม มีการจัดประชุม ตกลง ต่อร้องกันภายในกลุ่ม มีการคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม แบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนรับผิดชอบ การจัดแห่ไม้ค้ำโพธิ์ได้ถูกกำหนดรูปแบบขบวนที่ชัดเจน เนื่องจากการไม่ได้เข้ามาจัดการโดยเทศบาลตำบลจอมทองโดยตรง แต่การดูแลความสงบเรียบร้อย ความสะอาดนั้นจะได้รับการดูแล เอาใจใส่จากหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ดังนั้นขบวนแห่ของหมู่บ้าน กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่น ในภาคป่ามีการกำหนดนัดหมายพร้อมกันเอง ขบวนใดพร้อมสามารถเคลื่อนก่อนได้แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นระเบียบและเคลื่อนขบวนตามกันไป การแห่ขบวนในภาคป่านี้นเองทำให้การเคลื่อนขบวนเข้าสู่วัด นำไม้ค้ำไปค้ำกิ่งต้นโพธิ์ในวัดบางปีมีจนถึงเวลามีค้ำก็มีเลยเวลาที่พระสงฆ์จะมารับและให้ศีล ให้พร การจัดแห่ขบวนไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มวัยรุ่น ถือเป็นการข้อยกเว้นความหมายของการจัดงานประเพณีให้แก่กลุ่มตนเอง เป็นการสร้างเอกลักษณ์ สร้างพลังที่โดดเด่นให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มได้ให้ ความหมายใหม่แก่งานประเพณี เป็นเรื่องความสนุกสนาน ความบันเทิงมากกว่างานบุญงานเฉลิมฉลอง

ไม่เพียงแต่ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์อำเภอจอมทองเท่านั้นที่เปลี่ยนไป ด้วยการเข้ามาดำเนินจากภาครัฐโดยผ่านฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่น งานประเพณีซึ่งเป็นภูมิปัญญาของแหล่งชุมชนอื่น ก็มี

การปรับเปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน ดังเช่นงานช้างสุรินทร์ ซึ่งเคยเป็นกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นพิเศษของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2503 จนกลายเป็นประเพณีระดับชาติ เป็นที่รู้จักกันนานาชาติว่าเป็น Elephant – Round up Surin ซึ่งแม้แต่คำขวัญสุรินทร์ยังถูกตั้งไว้ว่า “สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมงาม ประคำสวย ร่ำรวยปราสาท ผักกาดหวาน ข้าวสารหอม งามพร้อมวัฒนธรรม” เป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งในภาพลักษณ์ใหม่ซึ่งได้มีการส่งเสริม สนับสนุนวัฒนธรรมธุรกิจการท่องเที่ยวและการเข้ามาเป็นเจ้าของจากภาครัฐ แม้จะมีการเปรียบไม่ได้ว่าชาวสุรินทร์ได้สูญเสียอำนาจดั้งเดิมของตนเองไป การจัดงานช้างสุรินทร์ จึงเป็นจัดโชว์การแสดงเรื่องของการงานช้างในระดับชาติให้แก่นักท่องเที่ยวงานหนึ่งในปัจจุบันเท่านั้น

ประเพณีการเล่นผีตาโขน ของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งถือเป็นการละเล่นในงานบุญหลวง เป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของท้องถิ่น มีการขบวนแห่ผีตาโขนใหญ่ และผีตาโขนเล็ก หรือผีตาโขนทั่วไปโดยมีการจัดประเพณี 2 วัน วันแรกเป็นวันโฮม วันที่สองเป็นงานวันบุญเทศน์มหาชาติ ซึ่งปัจจุบันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เผยแพร่ชื่อเสียงงานประเพณี รูปแบบประเพณีใหม่ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับยุคสมัย ทำให้การคงอยู่ของงานประเพณีที่มีแต่เดิมถูกรุกรานไป

ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ตรงกับวันอาสาฬหบูชา เพ็ญเดือน 8 แต่เดิมปรัชญาการเข้าพรรษาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นหลักข้อหนึ่งของวิสัยทัศน์ประเทศไทย 2020 ข้อที่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมมิตร เอื้ออาทรกัน ไม่เบียดเบียนกัน เคารพให้เกียรติกันและกัน เหตุผลที่สำคัญคือข้อบัญญัติให้พระภิกษุอยู่ประจำในอุตุฝนเป็นเวลา 3 เดือน เป็นโอกาสดีในการศึกษาพระธรรมวินัย ซึ่งพบว่าการเทียนพรรษาเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพราะการหล่อเทียนนั้นไม่สามารถกระทำด้วยคนเดียวได้ ต้องระดมแรงกายของคนทั้งตำบล หมู่บ้านให้มาช่วยกันจึงจะแล้วเสร็จ ปัจจุบันมีการประกวดที่ยิ่งใหญ่ นางฟ้าประจำต้นเทียน มีริ้วขบวน แห่เทียนรอบเมือง จึงอาจถือได้ว่า การเข้ามาส่งเสริมจากภาครัฐนั้นได้พราดเอาความเป็นภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่น ได้สูญหายไปเพียงเพื่ออ้างการส่งเสริมการท่องเที่ยว เผยแพร่ชื่อเสียงของชุมชน แต่ทำให้ประเพณีของท้องถิ่นเหล่านั้นหมดความเป็นท้องถิ่น ทำลายความเข้มแข็งกระบวนการคิดของคนในชุมชนไป

จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีแท้ไม่คำโพธิ์ชุมชนจอมทอง สะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ส่วนอื่นที่คงตัวอยู่ได้นานที่สุดในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคม และยังเป็นการสืบทอด

ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์, 2533, หน้า 59-62) แต่ในขณะที่กระแสของวัฒนธรรมภายใต้ความเชื่อพื้นฐาน แบบความเจริญทันสมัยนั้น ได้กลับกลายมาเป็นกระแสหลักในชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนที่อยู่ภายใต้ความเชื่อพื้นฐานแบบดั้งเดิมค่อยๆถูกครอบงำ ดังจะเห็นได้จากงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทอง ที่ได้ผ่านประสบการณ์ ผ่านช่วงเวลามายาวนาน อย่างต่อเนื่อง ยิ่งกลุ่มการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะฝ่ายเทศบาลตำบลจอมทอง ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดหางบประมาณการดำเนินประเพณีสนับสนุนการจัดงานประเพณี มีการประกวดในรูปแบบขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ตัวอย่างที่อนุรักษ์งานประเพณีในรูปแบบอดีต สนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อการประชาสัมพันธ์งานประเพณีให้สืบทอด คงอยู่ต่อไปในชุมชนให้ยาวนานและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนจอมทอง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย การจัดประสาน เชื่อมโยงและการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มคนในชุมชน เพื่อต้องการแสดงเอกลักษณ์ของชุมชนในงานประเพณีอันเก่าแก่มีมายาวนานอย่างต่อเนื่อง เป็นศูนย์รวมความร่วมมือ สามานสามัคคีและแสดงออกในความคิดของคนในท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่เป็นพลังการสร้างสรรค์ ช่วยกันของคนในชุมชน แต่รูปแบบการจัดประเพณีที่แยกดำเนินการที่เป็นแบบดั้งเดิมของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน ผู้ใหญ่ในชุมชน แบบผสมผสานของประเพณี ซึ่งเป็นของกลุ่มหนุ่ม กลุ่มวัยรุ่นเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้งานประเพณีที่กระทำสืบทอดกันมายาวนาน อาจไม่สามารถต่อต้านพลังความทันสมัย และทิศทางของความเจริญด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีสมัยใหม่จากตะวันตกขึ้นมาได้ซึ่งอาจคงอยู่ต่อไปหรือปรับเปลี่ยน ไปอีก ทั้งนี้เพื่อความคงอยู่สืบทอดต่อไปของงานประเพณีในชุมชนอย่างต่อเนื่องต่อไปนั่นเอง

2. การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตบนเส้นทางการพัฒนาของคนในท้องถิ่นพลังแห่งความทันสมัยและผลกระทบต่อค่านิยมงานประเพณีของชุมชน

ในขณะที่การดำรงอยู่ของคนในชุมชนด้วยการพึ่งพาจากธรรมชาติ มีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่ร่วมกับธรรมชาติ อาศัยพลังความสมดุลจากธรรมชาติ ในการปรับสภาพความเป็นอยู่ เลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวชนบทได้อย่างสุขสบายตามสภาพ แต่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป การเข้ามาดำเนินการจากภาครัฐเพื่อเน้นการพัฒนาชนบท ท้องถิ่นให้เกิดความรู้ โดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2515 – 2520) เป็นต้นมา ในการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การสร้างเส้นทางคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วในท้องถิ่น การปรับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่น โดยส่งเสริมด้านสาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นได้เกิดการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ที่รัฐบาลได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาโดยตลอด สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้ชุมชนปรับเปลี่ยนตัวเอง จากชีวิตความเป็นอยู่เดิม เพื่อให้สอดคล้องสอดคล้องกับความเจริญทันสมัยที่เข้ามา แต่ทั้งนี้การพัฒนา ที่ผ่านมามีได้กลับสร้างความยากจนให้กับชุมชนสังคมชนบท ผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นไปสู่ชายขอบ มากยิ่งขึ้น สังคมท้องถิ่นได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นสังคมบริโภคนิยมมากขึ้น จากสภาพวิถีการดำเนินชีวิตที่ อยู่อย่างเรียบง่ายอยู่ร่วมกับธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติกลับต้องรุกรานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้ตนเองมากขึ้น จึงพอจะเห็นได้ว่าในระดับชุมชนการเปลี่ยนแปลง เงื่อนไขทางสังคมการผลิต อันเนื่องมาจากพลังความทันสมัยและความรุนแรงของระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของการผลิตทำให้ต้นทุนการผลิตในชุมชนสูงขึ้น ขณะที่ความสามารถ ในการผลิตของชุมชนท้องถิ่นมิได้เท่าเดิม รายได้ ที่น้อยลงแต่ค่าใช้จ่ายจากการปรับเปลี่ยนความ ทันสมัยมีมากขึ้น ความสมดุลระหว่างความต้องการปัจจัยเพื่อการบริโภค กับความสามารถในการ ตอบสนองแตกต่างกัน ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพของชุมชนท้องถิ่นจึงสูญสลายลงไป การพึ่งพิง จากภายนอกชุมชนจึงเข้ามาแทนที่ทั้งด้านตลาดแรงงาน สินค้าอุปโภคบริโภคมีลักษณะถาวรมากขึ้น

ระบบคุณค่าในสังคมท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ระบบครอบครัว ระบบเครือญาติ กลุ่ม หนุ่ม-สาว เริ่มเปลี่ยนแปลงไปบทบาทของกลุ่มหนุ่ม-สาวในหมู่บ้านถูกลดบทบาทไปเป็นเพียงกลุ่ม วัยรุ่น เยาวชนในหมู่บ้านที่ยังอยู่ในสภาพการศึกษาต้องเรียนรู้ ไม่สามารถพึ่งพิงตนเองได้ ต้องอยู่ ในความดูแล ปกครองของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ไม่มีอิสระเสรีในพฤติกรรมต่างๆ ในชุมชน ความเป็น ปัจเจกชนและผลประโยชน์ส่วนตน เริ่มมีความสำคัญมากกว่าส่วนรวม จิตสำนึกของชุมชน เริ่มหมดไป การประกอบพิธีกรรม การจัดประเพณีจึงเป็นเพียงการปฏิบัติที่ได้กระทำสืบทอด ต่อกันมา ความหมายของงานประเพณีแท้ไม่คำโพธิ์กลับกลายเป็นเรื่องของงานรื่นเริง เฉลิมฉลอง ความสนุกสนานนอกเหนือจากการเข้าร่วมทำบุญที่วัดซึ่งถือได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยน กระบวนทรรศน์ในการคิดใหม่ ของคนในชุมชนท้องถิ่น ที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณีแท้ไม่คำโพธิ์

นอกจากนี้ค่านิยมของชุมชนในเรื่องงานประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป ในลักษณะของ งานประเพณีเป็นวันรวมบรรดาญาติ พี่น้อง ที่จากถิ่นไปทำงานในต่างจังหวัด ได้กลับมาเยี่ยมบ้าน ในวันสงกรานต์มีวันหยุดงานหลายวัน การกลับมาบ้านเป็นโอกาสการร่วมงานประเพณี ในขณะที่ เดียวกันกลุ่มคนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมการแต่งกายทันสมัยของคนรุ่นใหม่เข้ามาด้วย ลักษณะการ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าพื้นเมืองในวันสงกรานต์เปลี่ยนไป เป็นการแต่งกายสมัยใหม่ตามสมัยนิยม งาน ประเพณีของชุมชนจอมทองในยุคสมัยใหม่ จึงดูหลากหลายในค่านิยมของชุมชน มีทั้งคนในชุมชน แต่งกายแบบพื้นเมืองและคนรุ่นใหม่แต่งกายทันสมัย นอกจากนี้พฤติกรรมการแสดงออกของผู้คน

ที่เข้าร่วมงานมีความแตกต่างกันออกไป กลุ่มที่อยู่ในชุมชน มีวิถีชีวิตแบบชุมชน เป็นกลุ่มที่เข้าร่วมในงานได้อย่างสนุกสนานอย่างเต็มที่ เนื่องจากมีส่วนร่วมตั้งแต่การเตรียมงานจนถึงวันงานประเพณีใน ส่วนคนที่กลับมาเยี่ยมบ้าน ถิ่นเดิมได้เข้าร่วมกลุ่ม แต่บทบาท ความร่วมมือไม่เต็มที่ เพราะห่างเหินจากสมาชิกคนอื่นในชุมชนไปนาน ส่วนใหญ่จะเป็นเพียง ผู้ชมรอบขอบวนแห่ไม้คำโพธิ์เท่านั้น สิ่งที่น่าสนใจอีกประการของค่านิยม ความคิด ความรู้สึกในงานประเพณีได้ถูกปรับเปลี่ยนไป โดยที่มองเห็นการทำบุญเป็นเพียงการเรียไรเพื่อจัดสร้างศาสนาสถานในชุมชนเท่านั้น ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อแผ่บุญกุศลให้ตนเองไว้ภายหน้า ความเชื่อในเรื่องดังกล่าวในประเพณีแห่ไม้คำโพธิ์เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนรุ่นก่อนได้เป็นอย่างดี ความสมานสามัคคีกันในกลุ่มเพื่อนำต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นไม้มิ่งามมาจัดสร้าง การร่วมแรง ร่วมใจชักลากต้นไม้ การตกแต่งไม้คำของสมาชิกในกลุ่ม ล้วนแล้วเป็นการได้ร่วมงานบุญ ทำงานใกล้ชิดกัน มีความเชื่อในเรื่องการคำจุนชีวิตให้ยั่งยืนยาวนาน ถือเป็นการสะสมบุญ สร้างกุศลให้แก่ตนเองไว้ภายภาคหน้า แต่ระบบการคิดในสิ่งเหล่านี้กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการจัดหาต้นไม้มีงามขนาดพอเหมาะมาใช้ในงานประเพณีหาได้ยากขึ้นในชุมชน ขณะที่ไม้คำโพธิ์ในวัดที่มีอยู่เริ่มผุพังลงไปไม่สามารถหาไม้มาทดแทนได้ ค่านิยม ความเชื่อในเรื่องบุญ การคำจุนชีวิต อาจต้องปรับเปลี่ยนไปอีกเมื่อไม่สามารถหาสัญลักษณ์ร่วมกันในงานประเพณีได้

ลักษณะสำคัญของชุมชนจอมทองดั้งเดิม ในอดีตเป็นชุมชนเกษตรกรรม วิถีความเป็นอยู่เป็นแบบชนบททั่วไปมีชีวิตในครอบครัว ชุมชน สังคมอย่างเรียบง่ายอยู่กับท้องไร่ ท้องนาซึ่งเป็นอาชีพสำคัญของท้องถิ่นความรู้ในการผลิตทางการเกษตรได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนาน เป็นกระบวนการที่ถ่ายทอดความเป็นสังคมการเกษตรด้วยการเรียนรู้การปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วมกับครอบครัวในการทำงาน เยาวชนเรียนรู้ในหน้าที่ และความรับผิดชอบ ช่วยเหลือครอบครัวตั้งแต่เด็กสมัยอยู่ในวัยเรียน เมื่อว่างจากการเรียนก็ไปช่วยครอบครัวทำงานด้านการเกษตร ด้วยวิธีการสร้างสำนึกในความเป็นคนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งต้นน้ำเหมือง ฝ่าย ระบบการจัดน้ำที่มีประสิทธิภาพเหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตร การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดระบบเครือญาติของคนในชุมชน ได้มีส่วนช่วยเหลือด้านแรงงานให้แก่กัน การจ้างแรงงานเป็นลักษณะการตอบแทนเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ดังเช่นค่าจ้างการดำนา เก็บเกี่ยวข้าว นวดข้าว จะถูกตีเป็นค่าแรงหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จสิ้นแล้วตอบแทน แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีแทนแรงงานด้วยการเอามือ เอววันกัน ขึ้นในการทำงาน แรงงานสัตว์เช่น วัว ควาย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการทำการเกษตรของคนในชนบท

เมื่อสังคมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ความพยายามของคนในท้องถิ่น ที่จะปรับเปลี่ยนวิถีความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับกระแสหลักของความเจริญ ทันสมัยของเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์และการสื่อสาร การใช้แรงงานสัตว์เพื่อช่วยเหลือการทำงานของคนในชุมชน จากการประกอบอาชีพปรับเปลี่ยนไปเป็นการใช้รถไถนาแทน เดิมการบรรทุกใช้วัวเทียมเกวียนซึ่งช้า บรรทุกได้น้อย แต่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เปลี่ยนเป็นการใช้รถยนต์บรรทุก ที่ได้มากกว่า สะดวกสบายมากกว่าเพราะถนนถูกปรับเป็นลาดยางอย่างดีแทนถนนลูกรัง สังคมเก่าเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตผู้คนในชุมชนได้ปรับเปลี่ยนตามความเจริญและทันสมัย การผลิตเพื่อการบริโภคในครอบครัว เหลือใช้จึงนำไปจำหน่ายเป็นรายได้ ปรับมาเป็นการผลิตพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการพาณิชย์ การใช้ปุ๋ย สารเคมีเพื่อกำจัดแมลง ศัตรูพืช การนำเทคโนโลยีการผลิตมาปรับใช้ในการทำสวน ทำไร่ ทำนามีมากขึ้น ด้วยสภาพเทคโนโลยี การสื่อสารที่รวดเร็วและพลังความทันสมัยได้เข้ามาอิทธิพลในวิถีชีวิตและวิถีคิดของคนในชุมชนให้เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นอยู่ สภาพที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน กลายเป็นสังคมที่ทันสมัย ซับซ้อนมากขึ้น มีการต่อสู้ คำนวณเพื่อที่จะใช้ชีวิตในสังคมได้ดี มีความสุข สะดวกสบาย อีกทั้งเพื่อให้ได้รับสิ่งสนองตอบในความต้องการของครอบครัวมากขึ้น ชีวิตที่ต้องทำงานหนักมี ภาระรับผิดชอบมากขึ้น ทำให้ความคิด ความเชื่อ ของคนในสังคมเก่าดั้งเดิมได้มีการปรับเปลี่ยนไป ความสนิทสนม คั่นเคยกันขณะเมื่อทำไร่ ทำนาอยู่ใกล้ชิดติดกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น พุดคุยกัน ตลอดจนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารแก่กันและกันในระหว่างเดินทางไปทำงาน เดินทางกลับบ้านเมื่อเสร็จงาน สิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่จะเป็นการสร้างความนิยมในการสร้างจิตสำนึกในความเป็นชุมชนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น หล่อหลอมค่านิยมในความเป็นคนท้องถิ่นทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพันในท้องถิ่นของตนเอง เสมือนว่ากำลังเสื่อมสลาย คลายค่านิยมไปทุกขณะ

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในชุมชนจอมทองที่ผ่านมาเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เศรษฐกิจและการปรับปรุงวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่นแต่เดิม ความคุ้นเคยจากความเป็นอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม มีความเป็นเครือญาติ ดูแล สนับสนุน ได้มีส่วนช่วยเหลือในระบบอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน ในหมู่บ้านมีความเคารพผู้อาวุโสของหมู่บ้าน เชื่อถือผู้นำชุมชนแสดงถึงการให้ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ช่วยเหลือจากผู้นำในชุมชนทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ ความร่วมมือ ปัญหาเดือดร้อน ทุกคนในหมู่บ้านได้รับการดูแล เอาใจใส่จากผู้นำหมู่บ้านได้เช่นเดียวกัน สังเกตพบได้จากการเข้าร่วมประชุมเพื่อแจ้งเรื่องราว รับฟังการชี้แจงจากผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านสมัยก่อนมักกระทำที่บ้านผู้ใหญ่บ้านเสมอ การจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ของหมู่บ้านก็เช่นเดียวกันมีการร่วมประชุมที่บ้านผู้ใหญ่บ้านสมาชิกในหมู่บ้านมาร่วมกันเพื่อเสนอความคิดเห็น

ร่วมกันจัดทำเมื่อเรียกประชุม สมาชิกหมู่บ้าน พร้อมทั้งกลุ่มหนุ่ม-สาวแล้ว มีการกำหนด วัน เวลา เพื่อจัดเตรียมงานของหมู่บ้านในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ โดยให้กลุ่มหนุ่ม-สาว ดำเนินการคัดเลือก ผู้นำกลุ่มกันเอง เพื่อที่จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในฐานะกลุ่มตัวแทนหมู่บ้าน การรวมกลุ่มของกลุ่มหนุ่ม-สาวได้รับการเรียกประชุมจากผู้ใหญ่บ้านโดยตลอด ซึ่งการมีส่วนร่วมของกลุ่มอยู่ในอาณัติของผู้ใหญ่ในชุมชน ผู้นำชุมชนที่ได้รับความเคารพและความเชื่อถือจากคนในหมู่บ้าน ทำให้ขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของแต่ละหมู่บ้าน จึงต้องมีผู้เดินนำขบวน ถือขันข้าวตอกดอกไม้ ถือต้นเงิน เพื่อถวายเป็นปัจจัย ทำบุญแก้วัด จึงเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านในแต่ละปี ด้วยประสบการณ์ของการผ่านงานประเพณีมานาน มีความรู้ ความเข้าใจในงานประเพณีมาอย่างถูกต้องชัดเจน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ผู้รู้ในหมู่บ้านจึงสามารถถ่ายทอดความรู้ ในงานประเพณีนี้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ ผู้นำชุมชนรุ่นก่อน ดังเช่น อดีตกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมักจะกลายมาเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพ นับถือโดยทั่วไปในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มผู้คนที่มีความรู้ สามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ งานพิธีกรรม การจัดงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้านให้แก่กลุ่มหนุ่ม-สาวรุ่นใหม่ ในหมู่บ้าน ต่อกันมา ด้วยวิธีการสั่งสอน ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง โดยเริ่มจากการตกแต่งไม้ค้ำของกลุ่มหนุ่มให้ เห็น เริ่มจัดทำรูปเล่มให้เกิดขึ้น การตกแต่งลวดลาย การทาสีไม้ การตัดไม้ให้ได้ขนาด จัดทำง่าม ไม้ค้ำให้ดูสวยงาม ผู้อาวุโส ผู้รู้เหล่านี้ในหมู่บ้านเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ สมาชิกกลุ่มหนุ่ม หัวหน้า กลุ่มหนุ่มจะคอยดู เป็นผู้รับใช้อยู่ห่างๆ ในตอนแรกเริ่ม โดยกลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มพ่อบ้าน จะเป็นผู้ช่วย ในการจัดทำไม้ค้ำให้แก่ผู้อาวุโส ผู้รู้ต่อเนื่องกันมา กลุ่มหนุ่มค่อยๆ เป็นผู้เรียนรู้ ด้วยการศึกษ และ สังเกตการณ์อยู่ห่างๆ เมื่อผู้ใหญ่ต้องการให้เรียนรู้ก็จะเรียกให้ช่วยจัดทำ โดยเป็นผู้คอยดูแลอย่าง ใกล้ชิดให้คำแนะนำสั่งสอน แนววิธีการให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติอย่างมีระบบ เป็นขั้นตอนจากงาน ง่าย ๆ ไม่ต้องใช้ฝีมือ จนเมื่อถึงงานสำคัญที่ต้องใช้ความชำนาญ เชี่ยวชาญประสบการณ์มากในการ จัดทำต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำเรียนรู้ จนกลุ่มหนุ่มสามารถจัดทำเองได้ ในลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้กระบวนการของการเป็นชุมชนการปฏิบัติ (Communities of Practice) นั้นได้เกิดขึ้น มานาน ในการปฏิบัติของการจัดทำไม้ค้ำโพธิ์ในชุมชนจอมทอง เป็นความสามารถของผู้รู้ (Expert หรือ Apprentice) ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์มายาวนาน กลุ่มหนุ่ม (ผู้เรียนรู้) ค่อยๆ เคลื่อนตัวรุกคืบเข้าสู่ศูนย์กลางของความรู้ เป็นการฝึกฝนการทำงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้าง เอกลักษณ์ของคนในชุมชน โดยมีไม้ค้ำโพธิ์ที่จัดสร้างเป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมที่มีใช้ร่วมกันใน ชุมชน แม้ว่าสิ่งเหล่านี้ ต้องใช้เวลาหลายปี จนกลุ่มหนุ่มรุ่นใหม่จะเรียนรู้ได้เอง ทำงานได้เองและ จนกลายเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่จะถ่ายทอดการปฏิบัติและเป็นแบบอย่างให้รุ่นอื่นต่อไป

ผลจากการพัฒนาความเจริญในสังคม เศรษฐกิจของชุมชน ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนไปให้ทันกับความทันสมัยที่เข้ามาในชุมชน การต่อสู้ดิ้นรนในการหาเลี้ยงครอบครัว กับภาระงานที่หนักขึ้นทำให้การใช้เวลาช่วงของงานบุญ วันสำคัญทางศาสนามีน้อยลง การไปทำบุญที่วัดของคนในชุมชน ยังคงมีให้เห็นในช่วงวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้นเช่น ในวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ ส่วนวันพระอื่นคนหนุ่ม-สาวรุ่นใหม่เข้าร่วมน้อยลงไม่ค่อยให้ความสำคัญ การปลูกฝังจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่ในชุมชนจึงมีน้อยลง พร้อมกับภาระหน้าที่ที่ต้องเร่งรีบ การดำเนินชีวิตประจำวันมีอิทธิพลมากกว่า การพัฒนาให้ความเจริญทันสมัย ทำได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้คนในชุมชนขาดความสนใจในความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อนมากยิ่งขึ้น เพราะเห็นว่าการพัฒนาจะสามารถทำให้คนได้รับความสุข ความสบายมากกว่า จึงมองไม่เห็นในคุณค่าที่สำคัญที่จะอนุรักษ์ในงานประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านได้อีกต่อไป จิตสำนึกในการสร้างบุญกุศลการสืบทอด อนุรักษ์งานประเพณีจึงเป็นเพียงการรื้อฟื้นอดีตที่ผ่านมาให้กลับมาใหม่ โดยไม่ได้ใส่ใจความรู้สึก การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในงานประเพณีเช่นดั้งเดิม งานประเพณีจึงเป็นเพียงการจัดกิจกรรมการร่วมกันของคนในหมู่บ้านที่สมาชิกทุกกลุ่มสามารถเข้าร่วมได้ โดยไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ เป็นการเฉลิมฉลองที่บุคคลภายนอกและทุกคน ก็จะสามารถเข้าร่วมในงานได้โดยไม่รู้สึกรู้สีกแตกต่างไปจากคนอื่นในงานประเพณี นอกจากนี้การเข้ามามีอำนาจของฝ่ายปกครองท้องถิ่นยังได้ทำให้ชุมชนสูญเสียอำนาจในการต่อรอง การตัดสินใจของตนเองไปการจัดประเพณี เพื่อตอบสนองชื่อเสียง สาธารณชนบันเทิง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนเท่านั้น ระบบการคิดของคนในชุมชนเปลี่ยนไป มีการคิดในรูปแบบเดียวกัน ประเพณีไม่ได้ตอบสนองความรู้สึกร่วมกันของชุมชนเป็นเพียงวัฒนธรรมความบันเทิง ที่เผยแพร่ออกไปสู่สังคมอื่น ที่สามารถจัดสร้างรูปแบบขึ้นมาใหม่ได้ ความสนุกสนาน ความครึกครื้นอาจกลายเป็นแบบอย่างเป็นต้นแบบที่สร้างความเข้าใจให้แก่กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นเอาอย่างที่เหมาะสมถูกต้อง ทำให้ความเป็นท้องถิ่นนั้นได้สูญหายไป

3. ไม้ค้ำโพธิ์การเปลี่ยนผ่านความรู้ด้านวัฒนธรรมในกลุ่มคนชุมชนจอมทอง

ชุมชนจอมทองเป็นชุมชนใหญ่แบ่งเขตการปกครองเป็น 6 ตำบล 86 หมู่บ้านประกอบด้วย ตำบลบ้านหลวง ตำบลช่วงเป่า ตำบลคอยแก้ว ตำบลสบเตี๊ยะ ตำบลบ้านแปะ และตำบลแม่สอย มีประชากรรวมทั้งสิ้น 65,321 คน (สำรวจเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2544) แต่ละตำบลอยู่ในอาณาเขตที่ติดต่อกันโดยสะดวก มีศูนย์กลางความศรัทธาแห่งเดียวกัน คือ วัดพระบรมธาตุศรีจอมทอง ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านหลวง การปะทะสัมพันธ์ระหว่างคนของแต่ละหมู่บ้านจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสื่อสาร ความเป็นญาติพี่น้อง ทำให้การนำความคิด การ

ถ่ายทอดพลังความเชื่อของงานประเพณีด้านต่างๆ ล้วนถ่ายทอดออกไปสู่หมู่บ้านและตำบลที่ใกล้ชิดกัน ตลอดจนถึงถิ่นอื่นที่อยู่อาณาเขตติดต่อกัน ระบบความคิด พฤติกรรม อุดมการณ์ของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ล้วน มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนกันอยู่ตลอดเวลา พลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเอง โดยพยายามจะต้านทานกระแสเชิงของการมุ่งพัฒนาความเจริญ ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน โดยโครงการพัฒนาความเจริญทั้งหลายที่มาจากหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าเป็นการจัดทำระบบชลประทานทดแทนเหมืองฝายเดิม การทำถนนเข้าสู่หมู่บ้านที่ห่างไกลทุรกันดาร ล้วนเป็นความพยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทของรัฐต่อชุมชนเหล่านั้นทั้งสิ้น

ความพยายามที่จะตอบ ได้การเข้ามาชี้นำจากตัวแทนของภาครัฐในด้านงานประเพณีอย่างหนึ่งในชุมชนคือ ความพยายามจากรัฐที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้คนต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวชมงานประเพณี ที่ได้มีการสืบทอดมายาวนานแห่งหนึ่งของชุมชนท้องถิ่น ประกอบกับความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่รู้จักกันอย่างดี เพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากมายทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ดึงดูดใจของท้องถิ่นที่น่าสนใจ มีศักยภาพของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ แต่เมื่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดของขบวนประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของแต่ละหมู่บ้าน ในแต่ละชุมชนที่ประสงค์จะจัดงานประเพณีตามแบบฉบับดั้งเดิมของหมู่บ้าน โดยไม่ทำตามการชี้นำของภาครัฐการแตกต่างทางความคิด ทำให้เกิดการต่อรองกันขึ้นสุดท้ายความพยายามของชุมชนก็ไม่สามารถต้านทานกระแสความคาดหวังในการท่องเที่ยวของรัฐได้ ดังนั้นการจัดงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทอง จึงต้องมีการจัดกัน 2 วัน โดยวันแรกเป็นการจัดงานประเพณีที่มีการจัดประกวดตกแต่งขบวนสวยงาม มีการเดินขบวนที่ทันสมัยด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ วันที่สองเป็นการจัดประเพณีตามแบบชาวบ้านท้องถิ่นที่กระทำสืบทอดต่อกันมา มีการแห่ไม้ค้ำโพธิ์ตามแบบอย่างของท้องถิ่น มีความสนุกสนาน ด้วยการใช้อริยสงฆ์ประกอบพิธีในขบวนของกลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่น เข้าร่วมเดินรำเป็นทีสนุกสนาน เป็นประเพณีที่มีการเฉลิมฉลองกันอย่างครึกครื้น เพื่อให้งานเกิดความรื่นเริง เจริญสมานสามัคคีที่เข้าร่วมงาน กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นได้แสดงออกถึงพฤติกรรมความสนุกสนานอย่างเต็มที่ มีการจัดงานที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่เพื่อให้การจัดงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ สามารถจัดกระทำสืบต่อไปได้อย่างต่อเนื่องต่อไป มาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ (พ.ศ.2540 - 2544) ความพยายามที่จะสร้างเอกลักษณ์ของความเป็นชุมชนที่มีแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ ที่มีการอนุรักษ์และสืบสานกันมาอย่างยาวนานและความมุ่งหวังในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น ทำให้การจัดงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์จัดแยกออกเป็น 2 ช่วงเวลาในวันเดียวกัน ภาคเช้า

เป็นกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน และพ่อบ้าน ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน เป็นประเพณีรูปแบบเก่า มีการแห่ด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมือง มีการแต่งกายพื้นเมืองเดิม มีการจัดแสดงกิจกรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมของแต่ละหมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนสมัยเก่า เพื่อให้ผู้มาท่องเที่ยวได้รับรู้ เข้าใจในวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ในภาคบ่าย เป็นขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์กลุ่มกลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นของแต่ละหมู่บ้าน ที่มีความสนุกสนาน เร้าอารมณ์ด้วยเสียงดนตรี อันแสดงถึงการเข้ามาของความเจริญทันสมัยจากสังคมตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี ที่มีการผสมผสานกันระหว่างประเพณีท้องถิ่นและวัฒนธรรมในเมืองโดยที่กลุ่มวัยรุ่นได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ในการจัดกิจกรรมและการดำเนินการภายในหมู่บ้าน ลักษณะการจัดทำขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะแยกออกจากกันชัดเจนโดยกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส จะใช้สถานที่จัดเตรียมงาน จัดประดับประดา และมีการตกแต่งของกลุ่มผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันได้ร่วมกับกลุ่มหนุ่มได้จัดหาต้นไม้ของแต่ละกลุ่มมาพร้อมกันก่อนหน้าแล้ว สถานที่ส่วนใหญ่เป็นหอประชุมประจำหมู่บ้าน ขณะที่กลุ่มหนุ่ม-สาว และกลุ่มวัยรุ่นจะแยกออกไปจัดเตรียมขบวนไม้ค้ำโพธิ์ จัดแบ่งแยกหน้าที่ดำเนินการ โดยมีหัวหน้ากลุ่มหนุ่ม-สาว เป็นผู้ดำเนินการประสาน ขอความช่วยเหลือจากกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสเข้ามาช่วยงานของกลุ่ม การแบ่งหน้าที่นั้นจะขึ้นกับความเหมาะสม และข้อตกลงภายในกลุ่ม การดำเนินการของกลุ่ม บุคคลทุกคนมีโอกาสร่วมกัน เสนอความคิดเห็น ร่วมสมานสามัคคี และแสดงถึงการมีส่วนร่วมกัน สถานที่ส่วนใหญ่ เป็นลานโล่ง(ช่วง) ของหมู่บ้าน หรือสถานที่ที่กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่น สามารถมาทำงานร่วมกันได้อย่างสะดวกและมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดีในหมู่บ้าน การจัดทำไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มหนุ่ม กลุ่มวัยรุ่นนั้นจะมีกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีความรู้ มีประสบการณ์เป็นช่างฝีมือ(สะพาน)ในหมู่บ้านเป็นผู้คอยดูแล ให้การเสนอแนะให้ความรู้ โดยให้สมาชิกกลุ่มหนุ่ม กลุ่มวัยรุ่นเป็นผู้คอยช่วยเหลือ บางครั้งในงานง่าย ๆ ต้องจัดทำเองโดยมีผู้ใหญ่คอยแนะนำการทำงาน เช่น การใส่ไม้ให้เรียบ ตกแต่งงามไม้ค้ำ การช่วยเตรียมอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

ในการจัดทำไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มหนุ่ม-สาวถือเป็นความพยายามอย่างหนึ่งของผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสและผู้นำหมู่บ้าน ที่ประสงค์จะทดแทนความพยายามที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้ โดยการให้คำแนะนำในเรื่องความไม่เหมาะสม รวมทั้งความสิ้นเปลืองในการจัดจ้างวงดนตรีที่มีราคาแพงมาร่วมแห่ในขบวน ความสนุกสนานที่เกินเหตุด้วยการดื่มเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โดยเฉพาะการแต่งกายตามแบบสมัยนิยม โดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นคนในท้องถิ่น การอนุรักษ์ประเพณีที่เก่าแก่ให้คงอยู่ต่อไป ทั้งที่ได้

สืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ได้พูดคุยให้กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นได้ตระหนักถึงสิ่งที่จะมีการปรับเปลี่ยนในประเพณีที่ดำรงของท้องถิ่นให้แก่งคุดและชี้ให้เห็นความเป็นมาของอดีตงานประเพณีการแห่ไม้ค้ำโพธิ์ที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาในเรื่องการสร้างบุญ กุศล มากกว่าความสนุกสนานที่แสดงออกของกลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน

การทัศนของของผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มหนุ่ม-สาวบ้างในบางระดับ แต่ทรงสนในความคิดเห็น การผ่านประสบการณ์ของคนในกลุ่ม ที่ต่างวัย ต่างระบบความคิดและค่านิยมของคนในวัยที่ต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงตรงกันข้ามกับกระแสความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสาร ความเจริญทันสมัยของสังคมเมืองที่กลุ่มวัยรุ่น คนหนุ่ม-สาวเหล่านี้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากการเรียนรู้ ศึกษาจากในเมือง มาจากระบบการศึกษาในโรงเรียน ทำให้เสียศักดิ์และความคิดเห็น ตลอดจนถึงการทัศนของกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส จะไม่เป็นผลต่อกลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบันสักเท่าใด ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นสามารถเข้ามาจัดระบบกลุ่มของตนเองได้ รวบรวมเงินทุน มีการจัดแห่ขบวนของกลุ่มตนเองได้ จึงต้องให้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลง มีการผสมผสานระหว่าง วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นกับวัฒนธรรมเมืองของคนกลุ่มใหม่ กลุ่มวัยรุ่นที่ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดประเพณี ในส่วนของวัยรุ่นต่อไป ความกังวลใจ ห่วงใย และความพยายาม ที่จะทำให้กลุ่มวัยรุ่น ได้เรียนรู้ในรากเหง้าของวัฒนธรรมประเพณีอย่างถูกต้อง การแนะนำให้การดูแล ช่วยเหลือ ตลอดจนเข้าไปให้การเรียนรู้ของกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ยังพอที่จะแทรกเข้าไปมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมของกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้ได้บ้าง ดังจะเห็นได้จากการเคารพในความเป็นผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำแนะนำ ปฏิบัติตามในสิ่งที่พอจะเห็นได้ว่าไม่ได้ขัดต่อความรู้สึก แนวคิดที่ขัดแย้งต่อกลุ่มวัยรุ่นก็สามารถปฏิบัติได้

บทบาทและอิทธิพลของผู้อาวุโส ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านที่มีต่อ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มหนุ่ม-สาว ในหมู่บ้านนั้น นอกจากจะเป็นระบบวัฒนธรรมในเรื่อง ความเคารพเชื่อถือผู้อาวุโส ผู้มีประสบการณ์แล้วยังเป็นการบ่มเพาะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของสังคม หมู่บ้านให้เกิดความใกล้ชิดที่มีต่อวัยรุ่นในครอบครัว สังคมหมู่บ้านเองโดยมีพ่อ แม่ เป็นผู้อบรมให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้ความใกล้ชิดต่อ วัยรุ่นในครอบครัวและความจำเป็นที่กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มหนุ่ม-สาว ที่ต้องพึ่งพาผู้อาวุโสและผู้มีประสบการณ์ ในการปฏิบัติและเริ่มต้นพิธีกรรม ของงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ของกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้าน และประการสำคัญผู้อาวุโสเหล่านี้เป็นผู้ผ่านประสบการณ์มายาวนานเรียนรู้รากเหง้าในงานประเพณีท้องถิ่นมาก่อน มีความเข้าใจลึกซึ้งมากกว่า กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่น ในหมู่บ้านนั้น

จากงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนในปัจจุบัน ยังถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญแห่งการเปลี่ยนผ่านของระบบความรู้ ความคิดและการให้ความหมายของงานประเพณีของคนหนุ่ม-สาววัยรุ่นในชุมชนอย่างเต็มที่ แต่สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจไม่ว่าจากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชน จากคนหนุ่มในหมู่บ้านต่างเห็นพ้องต้องกันว่าแนวโน้มในอนาคตของงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทองน่าจะปรับเปลี่ยนไปอีก โดยเฉพาะในเรื่องการปรับเปลี่ยนไปสู่ความเป็นสมัยดั้งเดิมของงานประเพณี ด้วยการจัดประเพณีที่มีขบวนประเพณีของหมู่บ้านเป็นขบวนเดียว ไม่แยกกันจัด ประเพณีการแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มแม่บ้านที่มีการจัดรูปแบบอนุรักษ์ความเป็นประเพณีดั้งเดิมไว้ให้ได้ศึกษา เรียนรู้ กลุ่มวัยรุ่นที่เน้นความสนุกสนาน บันเทิง มีการวิวาท ชกต่อย จะเป็นรูปแบบประเพณีเดียวที่ทุกกลุ่มได้เข้ามาร่วมงานได้ โดยมีความรู้ ความเข้าใจ มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยมีประเพณีท้องถิ่นเป็นสื่อกลาง เชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ระบบการศึกษาในท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นให้มีความถูกต้อง ชัดเจนเป็นบทบาทร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน โดยมีประเพณีท้องถิ่นเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มเยาวชน วัยรุ่นได้มีโอกาสเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นตนเองมากขึ้น

นอกจากนี้ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ยังเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนมีการปรับเปลี่ยนไปในด้านลบ มีการเสื่อมสูญหายไปจากท้องถิ่นโดยการตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ ได้สัดส่วนเหมาะสม ขนาดง่ามไม้ที่สวยงาม ซึ่งปัจจุบันหาได้ยากขึ้นหน่วยงานราชการที่ดูแลเกี่ยวกับป่าไม้ คุ้มครอง พิทักษ์ป่าไม้มักไม่อนุญาตให้มีการตัดไม้ใหญ่ ในเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากเป็นแหล่งต้นน้ำการผ่องปรนให้ใช้ไม้ค้ำโพธิ์เก่าในวัด ที่ยังมีสภาพดี ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ค่านิยม ความเชื่อในเรื่องการสะสมบุญ กุศลและการถวายไม้ค้ำกิ่งต้นศรีมหาโพธิ์เสื่อมคลายลงไปไม่เพียงแต่ผลกระทบ ต่อแรงจูงใจในการสร้างและการสะสมความดีงาม บุญ กุศล ของชีวิต ด้วยการร่วมแรง ร่วมใจกัน ช่วยกันจัดหา จัดสร้างไม้ค้ำโพธิ์ ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการสร้างจิตสำนึกเท่านั้น การสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนจอมทองก็อาจเสื่อมสลายไปได้ในที่สุดเช่นเดียวกัน

4. การผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มวัยรุ่น : บทสะท้อนช่องว่างการเรียนรู้และการสืบสาน

วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง

การถ่ายทอดการเรียนรู้ของกลุ่มวัยรุ่นในชุมชน เริ่มจากการเรียนรู้จากครอบครัวในช่วงของวัยเด็กได้ติดตามผู้ปกครองและบรรดากลุ่มรุ่นพี่ ดูงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้าน ในช่วงแรก ส่วนมากจะติดตามขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้านตนเอง อาจขึ้นอยู่กับล้อขบวนบ้าง ได้

เรียนรู้จากการสัมผัสกับบรรยากาศของงานประเพณี ในฐานะสมาชิกของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องอยู่เรื่อยมา จนโตเป็นวัยรุ่นในหมู่บ้าน การสืบทอดงานประเพณี ส่วนหนึ่งมาจากการชักชวนของรุ่นพี่รุ่นผู้ใหญ่ ชักนำเข้าร่วมประชุมของหมู่บ้านในการจัดเตรียมงานประเพณี ซึ่งจะเตรียมในช่วงต้นเดือนเมษายนทุกปี บทบาทแรกเริ่มนั้น จะเป็นเพียงสมาชิกในที่ประชุม คอยรับฟัง ชี้แจง ชี้แนะ เก็บเอาประสบการณ์จากกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสที่เข้าร่วมเสนอแนะให้คำแนะนำ แสดงความคิดเห็นแก่กลุ่มวัยรุ่นในการจัดประเพณี การเรียนรู้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป สะสมประสบการณ์ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน ได้เข้าใจ เรียนรู้ในการต่อรอง การตกลง การมอบหมายงานหน้าที่ โดยที่ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส จะเป็นผู้ควบคุมดูแลให้การเสนอแนะแก่กลุ่มวัยรุ่นในที่ประชุมจัดให้มีการคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสม ดูแลคนอื่นได้ ประสานงานกับกลุ่มอื่นได้ดี หลังจากนั้นกลุ่มจะไปดำเนินการ กำหนดแบ่งหน้าที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับที่ประชุมของกลุ่มที่จะจัดการและมอบหมายให้บุคคลใดหนึ่งในฐานะสมาชิกกลุ่ม เป็นผู้รับไปดำเนินการตามความถนัด ทั้งในงานที่ต้องพึ่งพาผู้มีบทบาทเข้มแข็ง สามารถนำกลุ่มได้ และเป็นผู้คอยประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในการเตรียมการนั้น หัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้ดำเนินการได้เองโดยได้รับ การยอมรับจากกลุ่ม

การผลิต ของกลุ่มวัยรุ่นในงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ในช่วงยุคสมัยที่สังคมเศรษฐกิจชุมชนจอมทองได้ปรับเปลี่ยนไป มีมิติของงานปฏิบัติประเพณีในลักษณะของการมีกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้เครื่องดนตรีตะวันตก สมัยใหม่ เป็นเครื่องประกอบใน วันแห่งงานประเพณี แทนการใช้วิธีการแห่แบบสมัยเก่า ด้วยดนตรีพื้นบ้าน สะล้อ ซอซึงในงานประเพณีเพื่อให้เกิดการสร้างอารมณ์ที่ร่วมกัน โดยที่สมาชิกในกลุ่มวัยรุ่นได้ถูกชักชวนให้เข้าร่วมสนุกสนาน กรีกกรีนและการรื้ออารมณ์ มีการใช้เครื่องดื่มผสมสุราที่มีเมามากทั้งหลายเป็นตัวเชื่อมโยงความร่าเริงนั้น ผลผลิตที่มีร่วมกันในขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของแต่ละ หมู่บ้านจะมีการตกแต่ง รูปเล่มของไม้ค้ำให้โดดเด่น สวยงาม แต่งเติมส่วนที่เป็นง่ามไม้ด้วยสีสรร ประดับส่วนปลายของง่ามไม้ค้ำด้วยดอกไม้ที่ร้อยแขวนไว้อย่างสวยงาม มีการจัดทำหมอนรองง่ามไม้ค้ำ ในแพขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์จะถูกตกแต่ง ประดับประดับอย่างสวยงามด้วยริ้วกระดาศ ดอกไม้ ที่หาได้ในท้องถิ่น โดยที่เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของแต่ละหมู่บ้านที่ต้องการแสดงให้เห็นความสามารถ ความพยายามที่จะใช้งานช่างศิลป์ ของสมาชิกประจำหมู่บ้านแสดงออกในงานประเพณี ซึ่งสังเกตจากไม้ค้ำโพธิ์ที่ได้รับการตกแต่ง ทำให้เกิดความสวยงาม บางหมู่บ้านมีการแกะสลักเล่มไม้ค้ำ การจัดทำที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกแต่ละหมู่บ้านที่จะทำออกมาในรูปแบบใดบ้าง มีการจัดพิธีกรรมร่วมกัน มีการพัวพันร่วมกัน ซึ่งการพัวพันร่วมของสมาชิกกลุ่มวัยรุ่น หนุ่ม-สาวในชุมชน

ถูกร้อยรัดเข้าด้วยกันจากความเป็นสมาชิกของหมู่บ้านที่มีเป้าหมาย มีประสงค์ร่วมกันที่ต้องการแสดงเอกลักษณ์ของชุมชน ด้วยการจัดขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้านตนเองเข้าไปค้ำกึ่งต้นศรีมหาโพธิ์ในวัด แสดงสัญลักษณ์การคำฐพระพุทธรูปศาสนาให้รุ่งเรือง สืบต่อไป การปฏิบัติเกิดขึ้นในขณะที่สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมโดยพร้อมกัน มีการจัดตำแหน่งของการอยู่ร่วมกัน รูปแบบของขบวนที่กลุ่มผู้ใหญ่ พ่อบ้านอยู่รอบนอกเชือกกลากขบวนแห่ คอยดูแล ควบคุมกลุ่มวัยรุ่นในขบวนเดินรำในวงช้างในเชือก การจัดกลุ่มเดินรำไม่มีปะปนกัน โดยที่กลุ่มหนุ่ม กลุ่มสาว กลุ่มวัยรุ่นจะรวมกลุ่มเดินรำในขบวนตามกลุ่มของตนเอง การรวมกลุ่มนั้นไม่ได้สนใจสมาชิกในกลุ่มว่าใครจะรู้จักใคร เพราะเมื่อเข้าร่วมกลุ่มในขบวนหมู่บ้านได้แสดงได้ว่าเป็นสมาชิกที่มีการยอมรับกันในกลุ่มแล้ว ทุกคนจะมีบทบาทและตำแหน่งทางสังคมในขณะนั้นเหมือนกันคือ สมาชิกในวงเดินรำขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ร่วมสนุกสนานในกลุ่มได้เต็มที่โดยไม่อาศัยว่าขอบเขตจำกัดของการเข้าร่วมรำนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อใด สามารถเดินรำตลอดเส้นทางชักลากขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์จนถึงประตูวัด เพื่อเข้าสู่ลานวัด กลุ่มในขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์นำไม้ค้ำไปค้ำกึ่งต้นศรีมหาโพธิ์ จึงจะเสร็จสิ้นงานพิธีและการแห่ของไม้ค้ำโพธิ์ของแต่ละหมู่บ้าน

ดังจะเห็นว่ามิติของการผลิตทางวัฒนธรรมประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทอง เริ่มจากสถาบันในการผลิตทางวัฒนธรรม แหล่งสร้างความสัมพันธ์ยึดเหนี่ยวความเป็นชุมชนหมู่บ้านคือ วัด (พระบรมธาตุศรีจอมทอง) เป็นสถาบันที่ได้รวบรวมสมาชิกในชุมชนเข้าด้วยกันในวันที่มีการ จัดประเพณี โดยกลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มหนุ่ม-สาว ได้เข้ามาร่วมชุมนุมร่วมทำพิธีกรรม ถ่ายทอดการเรียนรู้เพื่อสืบสานประเพณีดั้งเดิมร่วมกัน การกล่าวถึงความเป็นมาของการได้นำต้นศรีมหาโพธิ์จากศรีลังกามาปลูกไว้ในวัด นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของประเพณีเก่าชุมชนจอมทอง ที่ได้กำเนิดงานประเพณี โดยใช้ต้นไม้มีงามขนาดใหญ่ มีสัดส่วนเหมาะสม สวยงาม เป็นไม้เนื้อแข็งที่หาได้ในท้องถิ่น ในระยะแรกให้มีการแห่โดยเรียบง่าย แต่ต่อมาได้มีการนำต้นไม้มาตกแต่งให้สวยงาม จัดรูปแบบขบวนแห่ด้วยการนำหน้าขบวนของผู้อาวุโส ผู้ที่ได้รับการเคารพนับถือ สำหรับถือขันข้าวตอก ดอกไม้ กลุ่มถัดมาเป็นกลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มผู้ใหญ่พร้อมกับแห่กลองมอชิง กลุ่มถัดมาเป็นกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน ที่แห่เตรียมน้ำสำหรับที่จะใช้สรงพระบรมธาตุศรีจอมทองรั้งท้ายด้วยขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ที่มีกลุ่มหนุ่ม-สาว ร่วมพ่อนรำในขบวน มีกลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มแม่บ้าน ส่วนหนึ่ง และกลุ่มเด็กจะเป็นผู้ดึง ลากเชือกของขบวนแห่เพื่อแห่ไปสู่วัด ซึ่งเป็นรูปแบบขบวนการจัดประเพณีที่มีมายาวนาน ในขบวนแห่นำหน้าโดยผู้อาวุโสจะมีการจัดเตรียมเงินเพื่อถวายปัจจัยให้ทางวัด ด้วยลักษณะของจิตวิญญาณของการ

มีหน้าที่ ความศรัทธา ความเชื่อในพระพุทธศาสนาในเรื่องบุญบารมี ความเชื่อในผลกรรม สร้างบุญกุศลในพุทธศาสนา

แต่เดิมการผลิตประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้านเป็นไปอย่างเรียบง่ายโดยการมอบหมายจากทางวัดให้แต่ละหมู่บ้านดำเนินการกันเอง จัดแต่งไม้ค้ำโพธิ์อย่างเรียบง่าย ไม่สิ้นเปลืองใหญ่โตดังเช่นปัจจุบัน แห่เข้าสู่วัดเพื่อบูชาต้นศรีมหาโพธิ์ในวัด การดำเนินพิธีกรรมในยุคต่อมา ขบวนแห่ มีการจัดประกวดให้ใหญ่โต สวยงาม จัดสร้างให้ดูโดดเด่น โดยเฉพาะ ไม้ค้ำโพธิ์จัดตกแต่งให้สวยงาม จัดรูปแบบขบวนแห่ให้ดูทันสมัยมากขึ้น ใส่ในล้อขบวนเพื่อ ชักลากที่ทำได้ง่าย รวดเร็วมีการแห่เดินเงิน นำหน้าขบวน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีโอกาสนประกอบพิธีกรรมการร่วมทำบุญ สร้างกุศล ด้วยการถวายปัจจัยเงินที่รวบรวมจากสมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนได้ร่วมกันทำบุญ อีกทั้งการแห่ด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมือง มีการขับคำวขอ การฟ้อนเจิง การแห่กลองมอชิง แสดงให้เห็นถึงการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับงานประเพณี ท้องถิ่นที่เชื่อมประสาน สัมพันธ์อย่างสอดคล้อง เหมาะสม ในขณะที่ความต่อเนื่องของพิธีกรรมที่มีรูปแบบ ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานด้วยความเจริญ ทันสมัยของการสื่อสาร เทคโนโลยี ที่เข้ามาเบียดกระแทกความเป็นชุมชนท้องถิ่นให้มีการยอมรับในวัฒนธรรม สังคมเมืองที่มีความเข้มแข็งของการสื่อสาร เทคโนโลยีที่เด่นชัดได้มากกว่า อีกทั้งกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มหนุ่ม-สาว ที่เป็นผู้มีบทบาทใหม่ในชุมชน นำเข้ามาปรับใช้ พร้อมกับผสมผสานความเป็นวัฒนธรรมเมืองและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ให้สามารถเข้าร่วมกันได้โดยมีรูปแบบขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ที่ดูเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละหมู่บ้าน ที่ได้มีการจัดกระทำขึ้นมาใหม่ด้วยการปฏิบัติจากความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มวัยรุ่น การจัดจ้างดนตรีราคาแพงมาให้ความสนุกสนาน บันเทิง ร่วมในขบวนแห่ การจัดรูปลักษณ์ ขบวนแห่ใหม่เป็นยอมรับของกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ทำให้การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์สามารถจัดกระทำสืบเนื่องต่อไปได้ แต่ขาดจิตสำนึกในความเป็นคนท้องถิ่น ขาดจิตวิญญาณของความเป็นชุมชน ความรู้ในรากเหง้าของงานประเพณี ความหมาย คุณค่าของการแห่ไม้ค้ำโพธิ์เสื่อมสูญหาย ไม่เป็นที่น่าสนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชนอีกต่อไป แต่หากกลุ่มวัยรุ่น รุ่นใหม่ ที่นำความทันสมัยด้านการจัดรูปแบบขบวนแห่ประเพณี ด้วยการจัดแห่ด้วยเครื่องดนตรีทันสมัย ผู้ดำเนินขบวนขนาดใหญ่ การแต่งกายตามสมัยนิยม หลากหลายตามความโดดเด่นของกลุ่ม การแต่งกายแปลกใหม่ ไม่สนใจการแต่งกายแบบพื้นบ้าน พื้นเมือง แม้ว่าสภาพปัจจุบันจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ แต่ทว่าความยั่งยืน สืบทอดต่อไปอย่างยาวนาน จะยังทำได้มาน้อยเพียงใดเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคมเศรษฐกิจท้องถิ่น ในอนาคต ที่สำคัญบทบาท

ของกลุ่มวัยรุ่นในชุมชน จะเป็นพลังชี้ให้เห็นสถานะที่เด่นชัดของการ สืบสานงานประเพณีแท้ ไม้ค้ำโพธิ์ชุมชนจอมทองต่อไปอย่างแท้จริง

การจัดระบบการศึกษาในโรงเรียน ทำให้ได้เห็นมิติกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดช่องว่างใน การสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยเหตุที่หลักสูตรการศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้มีส่วนให้ชุมชน เข้าไป มีบทบาทในหลักสูตร โรงเรียนไม่จัดหลักสูตรท้องถิ่นไว้ชัดเจน ไม่มีการสอนและเรียนรู้วัฒนธรรม ที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เยาวชนวัยรุ่นในระบบการศึกษาได้เรียนรู้ในสิ่งที่ เป็นสังคม วัฒนธรรมสังคมตะวันตก ตามหลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2523 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่น เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้รับการอบรม ถ่ายทอด เรียนรู้ ในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง ที่ผ่านมาล้วนเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การเข้าร่วมในประสบการณ์ตรงของวัยรุ่นซึ่งอาจรับเอาต้นแบบของวัฒนธรรมประเพณีที่ไม่ถูกต้อง แต่แปลในความหมาย ในความเข้าใจร่วมกันว่าถูกต้อง ดึงนำไปใช้ ในหลักสูตรของการเรียน การสอนของโรงเรียนไม่ได้รับการบรรจุให้เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดหลักสูตรการ เรียนการสอนในวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติเป็นเพียงวิชาเลือกเสรีในโรงเรียน มุ่งเน้นความ ก้าวหน้าตามรูปแบบของวัฒนธรรมตะวันตก ผลผลิตออกมา จึงเป็นรูปแบบของการเป็นทาสทาง ภูมิปัญญา และทำให้เป็นทาสทางวัฒนธรรมของสังคมอื่นต่อไป อีกทั้งบุคลากรผู้ถ่ายทอดความรู้ ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นไม่ได้เป็นผู้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้รากเหง้า ในส่วนของวัฒนธรรมประเพณีมาอย่างยาวนาน เช่นครูที่อยู่ในชุมชนในอดีต การส่งเสริมกิจกรรม ที่แสดงในวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น จึงเป็นเพียงการแสดงออกมาในรูปแบบ ตามวิธีการ ปฏิบัติ ที่เป็นเสมือนการเลียนแบบให้เหมือนเท่านั้น แต่สำนึกในความเป็นท้องถิ่น การเรียนรู้ รากเหง้าที่แท้จริงไม่ได้ปลูกฝังให้ลึกซึ้ง อันอาจจะหมายถึงสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ใน รูปแบบประเพณีของกลุ่มวัยรุ่น ที่มีโอกาสนำเสนอภาพรวมของประเพณีแท้ ไม้ค้ำโพธิ์อำเภอ จอมทอง ตามกิจกรรมของโรงเรียนว่าสามารถปฏิบัติได้เหมือน ได้ถูกต้อง ตามความเข้าใจของ กลุ่มเท่านั้น ซึ่งอันอาจจะหมายถึงช่องว่างกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ ถูกต้อง ชัดเจน เป็นเป้าหมายสำคัญ เข้าใจโดยผิวเผินว่า โดยแท้จริงประเพณีแท้ ไม้ค้ำโพธิ์ของ ชุมชนจอมทองนั้น เป็นเพียงการแสดงออกถึงความสนุกสนาน วัฒนธรรมความบันเทิง โดยที่กลุ่ม เยาวชนวัยรุ่นในโรงเรียน ได้สื่อแสดงออกมาเป็นภาพลักษณ์ของกิจกรรมกลุ่มเท่านั้นเอง

อภิปรายผล

งานวิจัย บทบาทของวัยรุ่นในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์บทสะท้อนช่องว่างกระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภोजอมทอง ได้มีการนำเสนอกระบวนการปรับปรุงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่มีการจัดพิธีกรรมสืบเนื่องมายาวนาน ทั้งนี้เป็นความพยายามที่จะดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้เข้มแข็ง มั่นคงการจัดประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทองล้วนเป็นความพยายามของผู้คนในสังคมชุมชนท้องถิ่นที่จะให้มีการสืบสานกันอย่างต่อเนื่องตราบนานเท่านาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการสร้างเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ลักษณะของการจัดประเพณีที่มีรูปแบบเฉพาะถ่ายทอดกันมาจากคนในรุ่นอดีต ผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลจากการศึกษาวิจัยสังคมแรกเริ่มของชุมชนจอมทองที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อวิถีการดำเนินชีวิตชีวิต มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย พึ่งพาพึ่งพิงแหล่งทรัพยากรตามธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำได้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนการดำรงชีวิตที่ไม่ต้องต่อสู้ คดิ้นรนมากมายพอกอยู่ได้ในชุมชน ตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบททั่วไป ที่มักใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้สร้างกุศล ความดี โดยมีแหล่งพึ่งพิงทางจิตใจคือ วัด วัดจึงเป็นศูนย์รวมของผู้คนเป็นศูนย์รวมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตามความเชื่อในเรื่องผลของการทำบุญ ทำความดี นับเป็นจุดเริ่มต้นของงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทอง ด้วยความเชื่อในสัญลักษณ์แห่งการประสูติ ตรัสรู้ ปรีณิพพานได้ต้นศรีมหาโพธิ์ ทำให้เกิดกระบวนการคิดภายใต้จิตสำนึกของความ เป็นพุทธศาสนิกชน ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ได้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นการถวายเป็นสักการะและคำฐ กิ่งต้นศรีมหาโพธิ์ให้แผ่ขยาย สร้างร่มเงาให้ร่มเย็นสืบไป ประเพณีจึงได้จัดกระทำสืบทอดมา กันยาวนานโดยที่ประโยชน์ประการแรกเป็นการคำต่อสัญลักษณ์แห่งพุทธศาสนา ประการที่สองสร้าง ศรัทธาในการสะสมบุญ สืบต่ออายุ ชะตาราคี ประการสุดท้ายเป็น สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัด และชุมชนในสังคม ท้องถิ่นให้ใช้ประโยชน์ที่เกื้อหนุนร่วมกัน ไม้ค้ำโพธิ์ในยุคแรกเริ่มทำขึ้นมา ง่ายๆโดยแต่ละหมู่บ้านได้ช่วยกันแห่นำมาค้ำโพธิ์ที่วัด ร่วมสรงน้ำพระบรมธาตุ พัฒนาการในยุค แรกยึดถือรูปแบบการดำเนินพิธีกรรมจากคนในรุ่นก่อน ความเรียบง่ายของการดำเนินการ ใช้แรง งานจากกลุ่มหนุ่มที่แข็งแรงช่วยแบกหามนำไม้ค้ำไปยังวัด แต่คุณค่า ความหมายที่ซ่อนเร้นเป็น การสร้างจิตสำนึกร่วมกันของชุมชน เน้นการทำบุญ การประกอบพิธีกรรมจึงให้ความสำคัญใน เรื่องการสร้างผลบุญกุศลเพื่อตอบสนองให้มีชีวิตอยู่อย่างยืนยาว การร่วมงานถือเป็นความสมาน สามัคคี เสียสละแรงงาน การมีส่วนร่วมของผู้คนในหมู่บ้าน พฤติกรรมการแสดงออก จึงเป็นไป ตามธรรมชาติ เพื่อให้ขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้านได้นำไปค้ำต้นศรีมหาโพธิ์ในวัดโดยราบรื่น อันหมายถึงผลจากการทำบุญกุศลเกิดเป็นแรงบุญหนุนนำให้เกิดความสุขแก่คนในชุมชนโดยทั่วกัน

สมัยต่อมางานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์จัดเป็นงานประเพณีที่มีความหมาย มีคุณค่าต่อความรู้สึกของชุมชนอย่างต่อเนื่อง คนหนุ่ม-สาวได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ในการจัดแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของแต่ละหมู่บ้านเข้าสู่วัด บทบาทของกลุ่มหนุ่ม-สาว ได้ถูกยอมรับให้เข้ามาเป็นผู้ดำเนินการมากขึ้น ความเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะรับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีต่อไป โดยมีกลุ่มกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส กลุ่มพ่อบ้าน ได้ช่วยเหลือ เข้าร่วมปฏิบัติ จัดเตรียมพิธีกรรม ตลอดจนดำเนินงานให้เสร็จสิ้นตามจุดประสงค์ของงานประเพณี การเปลี่ยนรูปแบบอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความเจริญที่เข้าสู่ท้องถิ่น เริ่มมีการนำเครื่องกระจายเสียงร่วมเปิดแผ่นเพลงในวันแห่ขบวน มีการเดินร่ายที่สร้างความสนุกสนานในรูปแบบใหม่เข้ามา ขณะที่รูปแบบการแห่แบบดั้งเดิมยังคงอยู่ ผู้อาวุโส กลุ่มพ่อบ้าน สร้างความตึกครั้งด้วยการแห่กลองมอชิง เล่นดนตรีพื้นเมืองในขบวนแห่พร้อมกันไป ความร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างกลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มพ่อบ้านได้สร้างความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มเกิดขึ้น โดยบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบงานของแต่ละกลุ่มจัดแบ่งการช่วยเหลืออย่างชัดเจน หัวหน้ากลุ่มหนุ่ม-สาวจะเป็นผู้มีบทบาทโดดเด่นในการเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ประสานความร่วมมือจากคนกลุ่มต่างๆในชุมชน การจัดประเพณีมีรูปแบบผสมผสานกันระหว่างความคิดของกลุ่มหนุ่ม-สาวและกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือสร้างอานิสงค์แก่ตนเอง

ปัจจุบันงานประเพณีได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ไปจากเดิม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาความเจริญในทุกด้านของชุมชน ความทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร การปรับปรุงพัฒนาชุมชนโดยภาครัฐ การส่งเสริมด้านการศึกษาได้นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาแหล่งน้ำ เหมืองฝาย การสร้างเขื่อนชลประทาน ล้วนเป็นพลังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นทั้งสิ้น จนกลายเป็นการครอบงำและการทำลายศักยภาพของท้องถิ่นไป การพัฒนาความเจริญที่เกิดขึ้นจากภาครัฐได้เข้าไปทำลายเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมภูมิปัญญาดั้งเดิม ประสพการณ์และเทคโนโลยีพื้นบ้าน ที่สืบทอด สัมสกันมายาวนานหลายชั่วอายุคนของชุมชนจอมทอง นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ทำให้ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ในความหมาย คุณค่า ความเป็นท้องถิ่นหายไปชุมชนได้สูญเสียอำนาจดั้งเดิม อำนาจการต่อรองลงไป การศึกษาทำให้วิธีการคิดของคนในท้องถิ่นคิดแบบเดียวกันขาดการสร้างจิตสำนึกในความเป็นเอกลักษณ์ของคนท้องถิ่น ขาดความยึดหยุ่น กลุ่มวัยรุ่นในชุมชน เป็นกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบสังคมตะวันตก การศึกษาที่กลุ่มวัยรุ่นได้รับ เนื้อหาความรู้ที่เรียน มีลักษณะการเรียนรู้แบบแยกส่วน เป็นตอนๆไม่บูรณาการต่อเนื่องกับชีวิตประจำวันในท้องถิ่น ระบบการเรียนรู้กลับดึงความเป็นคนในท้องถิ่นของเยาวชน วัยรุ่นออกไปจากชุมชน หลักสูตรไม่ได้สอนให้เรียนรู้ ในรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์

ความเชื่อบุคลากรพื้นฐาน ในเรื่องการดำเนินชีวิต การสะสมบุญกุศล การสร้างคุณดีไว้ภายภาคหน้า วิทยุรุ่นไม่ได้รับการถ่ายทอดเป็นความรู้ ที่มาจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พลังชุมชนที่เคยมีในอดีต จึงเริ่มเสื่อมคลายลง เพราะขาดการสืบทอดทางการศึกษาและการผลิตซ้ำทางอุดมการณ์ของชุมชน วิทยุรุ่นสมัยใหม่จึงนำความแปลกใหม่ ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม เพื่อให้งานประเพณี สามารถจัดกระทำต่อไปได้ ลักษณะรูปแบบใหม่ของการงานประเพณีที่กำลังจะกลายเป็นภาพลักษณ์ ใหม่ของกลุ่มวิทยุรุ่น ที่เรียนรู้ ถ่ายทอด สืบสานกันต่อกันไปโดยเข้าใจว่าเป็นสิ่งถูกต้อง สิ่งที่เหมาะสม ดึงมา เหมาะกับยุคสมัย เป็นแบบแผนของ การปฏิบัติประเพณีสืบทอดจากอดีต ประเพณีดั้งเดิม ที่ได้สืบทอดต่อกันยาวนานจากคนในรุ่นเก่าจึงอาจลงไป การสืบทอดความรู้ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่มีความหมาย มีคุณค่าได้แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมของคนในชุมชน กำลังสูญเสียดัง ความสามารถดั้งเดิมที่อยู่ในชุมชนไป การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของวิทยุรุ่น ในชุมชน กลับกลายเป็นพลังใหม่ที่เข้มแข็งกว่า ได้เข้ามาผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ กับวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิม เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นที่ ยอมรับของคนรุ่นใหม่ กลุ่มวิทยุรุ่นใหม่มากขึ้น

ดังเช่นงานการศึกษา ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536) ในงานท่องเที่ยวบุญบั้งไฟในอีสาน : บุญบั้งไฟต้องรับใช้ชาวโสธรไม่ใช่ชาวโสธรรับใช้บุญบั้งไฟ งานศึกษาของ สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และสุรศักดิ์ ป้อมทองคำ (2536) ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว: จุดเปลี่ยนของระบบความสัมพันธ์ ในสังคม งานวิจัยของ อาริยา เสวตมร (2542) ในงานวิจัยเรื่องผ้าป่าข้าว: บทสะท้อนวิถีคิดของ ชุมชน ซึ่งได้นำเสนอในรูปแบบภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบจากการสูญเสีย อำนาจของชุมชน ในลักษณะเดียวกันการเข้าแทรกแซงจากภาครัฐ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การ จัดระบบการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้วัฒนธรรมหลัก (Dominant) เสื่อมไป เหลือ เป็นวัฒนธรรมตกค้างมาจากอดีต (Residual) และกลับกลายเป็นวัฒนธรรมที่กำลังก่อตัวขึ้นใหม่ (Emergent) เป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบใหม่ภายใต้การส่งเสริม สนับสนุนจาก ภาครัฐ โดยอ้างการพัฒนา การเผยแพร่ชื่อเสียงและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น งานช้างสุรินทร์ งานแห่เทียนพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี งานประเพณีผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ยิ่งการสนับสนุนการรัฐในปัจจุบันตามการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น เน้นนำรายได้เข้าสู่รัฐ จากการท่องเที่ยวด้วยแล้ว ตามนโยบายของรัฐบาลของ นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2545 โดยได้จัดกิจกรรม รมรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั่วไทยเพื่อสร้างความเจริญทาง เศรษฐกิจให้ท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล ในการที่จะสูญเสียภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นของ ชุมชน วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นจะยิ่งเสื่อมสลาย เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

ผลจากการศึกษาวิจัย บทบาทวัยรุ่นในประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ : บทสะท้อนช่องว่างกระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง พบว่าประเพณีไม้ค้ำโพธิ์นั้นมีมิติของตนเอง มีลักษณะเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เมื่อสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจ การศึกษาในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ จึงไม่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หยุดนิ่ง แต่มีการปรับปรนตามยุคสมัย เพื่อให้สามารถตอบสนองผู้คนใน ท้องถิ่นได้ ประเพณีเก่าแก่ ดั้งเดิม ที่มีรูปแบบเฉพาะที่เหมาะสมกับยุคสมัยและผู้คนในอดีต เมื่อเวลาผ่านไปจะถูกแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ ที่ผ่านการเลือกสรรจากคนในชุมชน กระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มวัยรุ่นในชุมชนจอมทอง จึงเป็นช่องว่างของกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมท้องถิ่น เป็นความแตกต่างของการผ่านประสบการณ์ในอดีตของกลุ่มผู้อาวุโสและกลุ่มวัยรุ่น อีกทั้งการจัดการศึกษาของท้องถิ่นปัจจุบัน วัยรุ่นได้ถูกดึงออกไปจากชุมชนด้วยระบบของการจัดการศึกษา วัยรุ่นไม่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมงานประเพณีดังเช่นกลุ่มของหนุ่ม-สาวในอดีต เป็นผู้ดูชายขอบรอบนอกมาก่อนมองภาพปรากฏการณ์ของประเพณีเป็นเรื่องความสนุกสนานบันเทิงมากกว่า การจัดหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนไม่ได้มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชน เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวตลอดจนบูรณาการการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์การดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างแท้จริง ทุกรายวิชาที่จัดสอนเป็นเพียงเพื่อต้องการให้การเรียนบรรลุความสำเร็จตามจุดประสงค์รายวิชาให้เหมือนกันโดยทั่วไป ไม่ได้ให้ความสำคัญในการจัดหลักสูตรที่สร้างความเป็นคนในท้องถิ่นที่ต้องอยู่ร่วมกับวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต บุคลากรผู้ให้การศึกษาไม่ได้ให้ความสนใจในสภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นเท่าที่ควร การจัดให้ความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจึงไม่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียน การสอน ประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นวัยรุ่นจึงไม่มีความหมายที่แท้จริง ไม่มีความเข้าใจ เกิดความตระหนักในการคงอยู่หรือเสื่อมคลายของประเพณี เป็นเพียงผู้ผ่านประสบการณ์ การมีส่วนร่วมงานประเพณีของท้องถิ่นในแต่ละปีเท่านั้น ช่องว่างที่เกิดขึ้นจึงเป็นช่องว่างของการเรียนรู้ในความหมาย คุณค่า ความสำคัญของประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มคน โดยอาศัยพลังความสามารถของการเรียนรู้ จัดจำ ชีวรับประสบการณ์ของกลุ่มวัยรุ่น เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชน สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะเกิดขึ้นหากไม่ปรับ แก้ไขคือการเลียนแบบพฤติกรรม ปรากฏการณ์ภายนอกที่มีภาพความสนุกสนานบันเทิง กลับถูกมองให้เป็นภาพลักษณ์ของประเพณีว่าถูกต้อง เหมาะสม ทั้งนี้อาจมีการสืบทอดให้มีการปฏิบัติเป็นประเพณีสืบเนื่องต่อไป จนหาความหมายที่แท้จริงของงานประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในบทบาทวัยรุ่นในประเพณีไม้คำโพธิ์ : บทสะท้อนช่องว่างกระบวนการเรียนรู้ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง ผู้วิจัยอาศัยบริบทของชุมชนจอมทอง สมัยปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษา เนื่องจากงานประเพณีของชุมชนได้มีการจัดกระทำกันมาเป็นเวลายาวนาน สืบทอดต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้พอสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการศึกษา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2545 ได้เน้นให้มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น โดยการสนับสนุนให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การบรรจุการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีโดยเน้นในการเรียนรู้ถึง คุณค่า ความหมาย การเรียนรู้รูปแบบที่ถูกต้อง รากเหง้าวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ให้ชัดเจน วิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ไม่ควรเป็นเพียงวิชาเลือก ควรบังคับให้มีการเรียนรู้ ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดการเรียนรู้ ต้องเข้ามาเรียนรู้ เพื่อเตรียมตัวเองเข้าไปมีประสบการณ์ ให้เกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Construct) ให้เกิดแก่ตนเองได้ให้มากที่สุด
2. การปฏิรูปการศึกษาในปีพุทธศักราช 2545 โรงเรียนควรกำหนดจุดเน้น ส่งเสริมให้เยาวชน วัยรุ่นในสถานศึกษาได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ ในภูมิปัญญาประเพณีของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ให้ความสนใจ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความตระหนัก สร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยมีวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ มีประสบการณ์โดยตรงมาทำหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ ปลุกฝังการเรียนรู้ในรากเหง้าวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
3. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ จากส่วนราชการและผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น เพื่อสร้างประโยชน์จากผลการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจการท่องเที่ยวและสร้างชื่อเสียงให้กับกลุ่ม โดยมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นจุดสำคัญในการนำเสนอภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว แต่กลุ่มเหล่านี้ยังขาดการมีส่วนร่วมและสร้างประโยชน์ที่สมดุลกับชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในท้องถิ่นปรับเปลี่ยนภายใต้บริบทของการปรับตัวของชุมชน เพื่อสร้างความเจริญและพัฒนาไปทุกด้าน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกฉบับที่ผ่านมาของรัฐบาล สิ่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ต้องดำรงอยู่บนรากฐานจากการเรียนรู้และสร้างสำนึกของคนในชุมชนเอง รัฐจึงไม่ควรอ้างอำนาจที่จะเข้ามาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้มีการเปลี่ยนไปตามนโยบายที่ผ่าน ๆ มา

4. สำนักงานการศึกษาศาสนาวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามพระราช

บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ควรได้เข้าไปมีบทบาท ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา ในด้านการเรียนรู้ในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้หน่วยงานทางการศึกษาได้ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา การเรียนรู้ในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น นำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาให้เกิดขึ้น แก่เยาวชนของท้องถิ่นอย่างเต็มศักยภาพ

5. การศึกษาทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ผ่านมา ประเพณีล้วนแต่ผ่านการ ปรับปรน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาวิจัยถึงการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ควรได้ศึกษาถึงระบบความคิด ระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้ชุมชน การปรับ เปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภายใต้ความหลากหลายของชีวภาพในท้องถิ่น เพื่อที่จะ นำผลจากการศึกษามาเป็นแนวทาง กำหนดการปรับปรุง แก้ไขสภาพปัญหาของท้องถิ่นได้อย่าง ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ควรศึกษาในเชิงวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทั้งรูปแบบในอดีต และปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ศึกษา
2. การจัดระบบการศึกษาของท้องถิ่น โดยผลของการจัดปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ได้สะท้อนถึงการส่งเสริมเพื่อให้มีการปลูกฝังระบบความคิด ทั้งด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีต่อเยาวชน วัยรุ่นในสังคมท้องถิ่น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรมไว้อย่าง หลากหลาย ในลักษณะของการปรับเปลี่ยนที่แตกต่างกันไป
4. แนวการศึกษาในรูปแบบของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ควรได้ ศึกษาให้เห็นถึงรายละเอียดของรูปแบบประเพณีที่ปรับเปลี่ยนไป การเลือกสรรและการเปลี่ยนผ่าน ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเหล่านี้ควรมีการศึกษาให้เห็นถึงแนวทางการผลิตประเพณี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาในรูปแบบอื่นที่สามารถทำได้ อย่างชัดเจนกว่า ให้หลากหลายยิ่งขึ้น